

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Арефнії Світлани Вячеславівни

«Психологічні засоби профілактики та корекції професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади», представлене на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія

Актуальність обраної дисертанткою тематики як в теоретичному, так і в практичному аспектах не викликає жодних сумнівів. Адже дослідження психологічних засобів профілактики та корекції професійного вигорання є важливою умовою психологічної підтримки фахівців.

Особливої ваги набуває дана проблема для державних службовців законодавчого органу влади в умовах праці, де соціально-психологічні та організаційні чинники впливають на особистісні зміни державних службовців, впливаючи на виникнення професійного вигорання. Варто зазначити, що проблема професійного вигорання в системі професій типу «людина-людина» була сферою інтересів багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців. Однак, відсутність напрацьованого досвіду та теоретичного узагальнення практики застосування психологічних засобів профілактики та корекції професійного вигорання в зазначеній галузі державної служби потребує додаткових наукових досліджень. Саме тому актуальним є дослідження, що охоплює всі підструктури діяльності державного службовця і спрямоване на виявлення особистісних та організаційних чинників вигорання, розробку комплексу психологічних засобів щодо адаптації та психологічної підтримки службовців.

Формулювання об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження є чітким і конкретним та здійснене на належному науковому рівні. Заслугує на позитивну оцінку підбір і використання методологічного апарату та організація дослідження, що забезпечують надійність і достатню вірогідність

отриманих результатів. Спираючись на результати вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду, дисертантка розкриває основні наукові положення дослідження, які логічно переходять в авторську концептуальну модель розвитку професійного вигорання через кризи професійного розвитку та становлення.

Теоретичний аналіз проблеми, представлений у *першому розділі* «Теоретико-методологічний аналіз феномена професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади», висвітлює стан досліджуваної проблеми, основні підходи до вивчення професійного вигорання, його симптоми й структурні компоненти. Дисертанткою розглянуто концептуальні моделі та інструменти виміру професійного вигорання, узагальнено причини виникнення даного феномену та охарактеризовано складну природу й багатофакторну детермінацію цього явища, що дозволило авторці дати чітке визначення професійному вигоранню.

Заслуговує на увагу аналіз психологічних особливостей професійної діяльності державних службовців законодавчого органу влади, зокрема Апарату Верховної Ради України. Дисертанткою виокремлено високу психоемоційну напругу, високу інтенсивність праці, насиченість дій, інтелектуальні навантаження тощо.

На основі теоретичного дослідження автором було визначено дві групи психологічних чинників професійного вигорання державних службовців, які є необхідною умовою для організації роботи з профілактики та корекції його негативних наслідків: організаційні (умови роботи, зміст праці, соціально-психологічні аспекти роботи) та індивідуальні чинники.

Науковий інтерес представляють отримані результати, подані у *другому розділі* «Емпіричне дослідження феномена професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади». Дисертантка на основі результатів емпіричного дослідження виявила, що у значної кількості

державних службовців законодавчого органу влади виявлено середній та високий рівні професійного вигорання.

При цьому особливу увагу привертає те, що дослідження було спрямоване на вивчення неспецифічних проявів професійного вигорання. Встановлено, що професійне вигорання пов'язане з параметрами самоствавлення і самозвинувачення; особливостями смисложиттєвих орієнтацій; з порушеннями ціннісної сфери особистості, коли основними термінальними цінностями стають збереження індивідуальності та матеріальний добробут; зниженням параметрів самоактуалізації – автономності, саморозуміння, погляду на природу людини, аутосимпатії; зниженням адаптаційного потенціалу особистості.

У *третьому розділі* «Експериментальне дослідження психологічних засобів профілактики та корекції професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади» представлено авторську програму психологічної профілактики та корекції професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади, зокрема Апарату ВРУ, проаналізовано результати її експериментального впровадження та здійснено оцінку ефективності даної програми.

Визначено, що в основу моделі психологічної профілактики та корекції професійного вигорання покладено концептуальне положення про максимальне саморозкриття особистості при досягненні нею вершин професійної майстерності, підпорядкованість завдань професійної підготовки завданням досягнення людиною самореалізації засобами обраної нею професії. Протидія професійному вигоранню активує систему мотиваційно-спонукальних ресурсів особистості, що сприяють професійно-особистісному розвитку суб'єкта праці та реалізують цілеспонукування й самодетермінацію.

Позитивно оцінюючи проведені дослідження, дозволяю висловити зауваження та побажання щодо покращення змісту й форми подання окремих результатів дисертації:

1. У першому розділі дисертації при описі чинників професійного вигорання виділено п'ять груп працівників державної служби, що схильні до професійного вигорання (с. 67 дисертації). Однак в формуальному експерименті при описі програми психологічної корекції та профілактики професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади особливості роботи із зазначеними групами працівників не враховувалися. На нашу думку, варто було б приділити більше уваги вивченню цього аспекту.

2. У другому розділі доцільно було б посилити обговорення результатів, здійснивши порівняльний аналіз отриманих в дисертації даних із результатами, які отримані іншими авторами у попередніх дослідженнях.

3. У третьому розділі, аналізуючи результати апробації програми психологічної корекції та профілактики професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади, доцільно було б кількісний аналіз даних більше поєднувати із якісним їх аналізом.

4. У третьому розділі дисертації, який стосується формуального експерименту, варто було б чіткіше при описі змісту авторської програми психологічної корекції та профілактики професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади проаналізувати результати використання інтерактивних технік.

Зроблені зауваження жодною мірою не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження С. В. Арефнії, яке містить науково обґрунтовані теоретичні й емпіричні результати, які характеризуються науковою новизною та практичним значенням і свідчать про вирішення авторкою важливої наукової проблеми.

Фундаментальність наукового доробку дисертантки, представленого не лише дисертацією та відповідним її змісту авторефератом, а й великою кількістю ґрунтовних публікацій, заслуговує на високу оцінку.

Отже, усе вищесказане дає підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження Арефнії Світлани Вячеславівни «Психологічні засоби

профілактики та корекції професійного вигорання державних службовців законодавчого органу влади» задовольняє вимогам МОН України, які висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія.

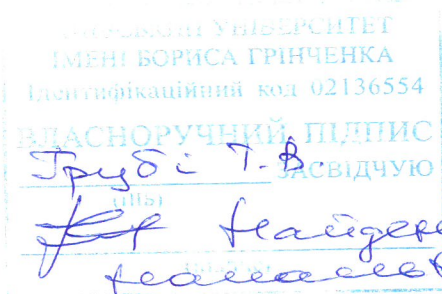
Доцент кафедри практичної психології

Інституту людини Київського університету

імені Бориса Грінченка

кандидат психологічних наук

Т. В. Грубі

23.11.2018р